

OUDE TIJDEN HERLEVEN. April 2008

Het echtpaar Arie Slingerland en Fya van Herk geb. 1926 en 1917 uit Nieuwerkerk zijn nog een van de weinigen die kunnen vertellen over twee van de 32 steenbakkerijen die er waren langs de Hollandse IJssel. Arie werkte in de Spreeuwenhoek te Ouderkerk en Fya op steenplaats Klein Hitland in Nieuwerkerk (nu recreatiepark).

Bij Arie thuis waren tien kinderen en bij Fya elf, die vanaf vier jaar, zes dagen in de week de ijsselsteentjes moesten keren. Van 's morgens zes tot 's avonds acht, voor en na schooltijd, in een ritme: "nat hoog, laag droog", spelen konden de kinderen niet. Met twaalf jaar kwamen ze van school en moesten dan hele dagen werken. Arie verteld: "Bij ons waren ze zo arm dat de kinderen zonder matras sliepen, gerold in een gestikt paardendecken op het onverlichte kleine zoldertie met een trapleer van een arbeidershuisje op de "plaas" (steenplaats). Men teelde zelf groenten en piers, voor ander eten was geen geld, het brood werd droog zonder boter en beleg gegeten. Melk hadden we van de geit.

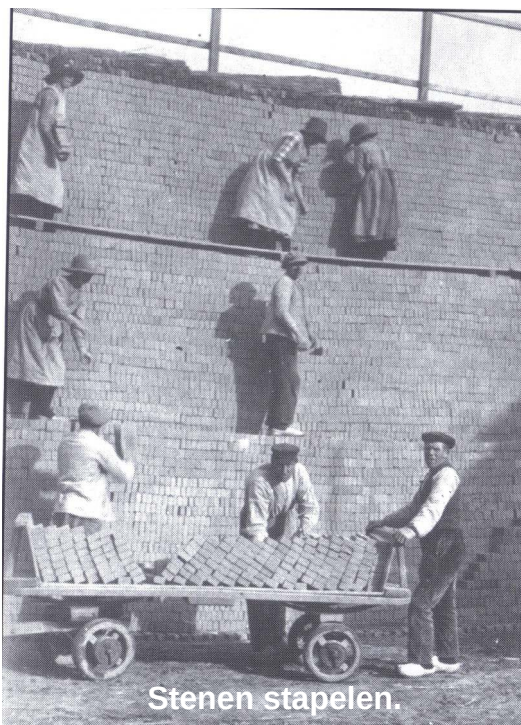
't Was allegaar arremoe. De gekregen kleding werd door de moeders 's nachts met allerlei gekleurde restjes stof versteld, gelijk een clownspak. Overdag mos moeder ok werreke op de plaas. An 't end van de week was je doodmoe en mos je zondags verplicht van de baas naar de kerk.

Zwangere vrouwen aan het werk.

De werkende kinderen op een van de steenplaatsen van Ouderkerk waar Arie ook als kind werkte

Stenen stapelen.

Een rokende steenoven met een miljoen stenen, die nogal wat stank veroorzaakte.

HET HARDE LEVEN

" 's Zomers liepen de meeste arbeiders op blote voeten, dat spaarden sokken en klompen uit. Kinderen werden hard en onverschillig opgevoed. Ziek zijn dulde de baas niet, door de deuropening schreeuwde hij :“Kom uit je nest en an het werk, je het er nu lang genoeg ingelege!”
"Je ging! slingerend of koortsig deed je dan je werk.

Fya vult aan: “Azzie van ellende onderste boven viel, raapten ze je echt wel op hoor, en bevallen moesie maar in je eigen tijd, met weeën was je nog aan het werk en 6 dagen na de bevalling stond die baas weer te schreeuwen en mozzie weer beginnen. De baby’s wierre in ouwe lappen gerold en leje tussen de rietmatten”, of in een stijfselkissie onder een afdakkie.

Je kreeg een kwartier om bortsvoeding te geven in een hoekie achter de stenen en dat z.g. “tietengeld” werd nog op je loon ingekort. Er was veel babysterfte, alleen de sterken overleefden."

Arie wijst naar de kromme rug van Fya, dat zij al jong overhield na reumatiek wat velen kregen, zij antwoordt: “Nou en? vroeger keekie d’r ok nie na!, ik mos er altijd mee werreke, dāgen stond je krom en hield je taai. Ach mens, je wis nie beter of de hele wereld was zo!

Ze motte tege mai nie knerrepe dat ze het nu slecht hebbe!

Die bazen ware serpentes! Ze liete d’r eige bediene met goed eten en woonden in mooie grote huizen en reje met koetsen, ons lieten ze krepére. We woonden in kouwe vochtige kleine huissies. De stikhete steenovens moes je leeg rije als ze nog heet waren, zodat je klompen zwart wierre” en de koechies (handschoenen) verschroelden, daar gavve ze nie om. Als je je loon mos ontvange, mos je in de rij je pet ophouwe, dan gooide hij er een paar grijpstuivers in waar je net an van bleef leven en net niet dood an ging, dan mozzie nog dankiewel zeggen ok!

ONTSLAG

Arie was het beulen voor een hongerloontje zat, hij nam als negentienjarige ontslag en riskeerde dat het hele gezin op straat kwam. Dat hadden die bazen van alle steenbakkers onder elkander afgesproke. Zijn vader was zo boos dat hij Arie’s bord met eten weg trok met de woorden: "Wie niet werkt zal ok niet ete!"
"Arie schreeuwde "Ik ga er mee uitscheie , die beulerij, ik zoek een andere baan".

Arie wil niet veel kwijt over die akelige tijd en zegt dat hij het anders “weer te kwaad krijgt”. Fya haalt de schouders op: "Och je kwam nerreges om vliege te vangen, je mos overal werreke, ze zagge in ons alleen werkezels waar ze steenrijk van wierre.

Zaterdagavond met blote billen naar bed, niet voor straf, maar omdat je ondergoed werd gewassen, en 's morgens weer aan kon trekken, je had maar één stel. En dat mens (moeder) maar wase met de hand, 't was een slavenleven!

Bij regen moes je 's nachts je bed uit om stenen af te dekken met rietmatten, je had geen regenjas, dus wier je kletsnat. 's Morgens die natte kleren weer aan, dat droogde wel aan je lijf! dat was ook slecht voor je rimmietiek! Onder elkaar had je natuurlijk ok wellis lol, er was een soort lotsverbondenheid, je hielp elkander".

Arie: "De jeugd kon nooit uit voor vrijerij, je had geen geld, ook niet voor de pont, dus leende je een roeiboot van schippers en keken of er nog leuke meissies (ook Fya) aan de overkant van de IJssel in Hitland waren. Nu zijn we oud en hoeve gelukkig niet meer te werreke en kunnen rusten in De Meander.

Over de steenbakkerijen is meer te lezen in het boekje "Hein en Jonna van de steenplaats".

Elly van Gelderen Kasbergen